

Бала қауіпсіздігін интернетте қалай қамтамасыз етуге болады?

Ата-аналарға арналған жаднама

Жаднамаға кіріспе

Бүгінгі таңда интернет – тек ойын ойнап, білім алатын орын ғана емес, сонымен қатар біздің балаларымыздың толыққанды өмір сүру ортасы болып отыр.

Алайда мүмкіндіктермен қатар интернетте қауіптер де бар: кибербулинг, алаяқтық, зиянды контент және тіпті Қазақстандағы құқықтық тәуекелдер.

Бұл жаднама сізге:

- Интернеттің баланың әртүрлі жас кезеңдеріне қалай әсер ететінін түсінуге,
- Баланы онлайн қауіптерден қорғауға,
- Желі қолданудың ыңғайлы әрі түсінікті ережелерін орнатуға көмектеседі.

Мектепке дейінгі балалар (0–6 жас)

Білу маңызды:

Кішкентай баланың миы зиянды контентке өте сезімтал.

Интернетке өз бетімен кіру — қауіп тудырады.
Бала қауіп-қатерді әлі ажырата алмайды.

Не істеу керек:

Толық бақылау және бірге қарау: баламен бірге отыру қажет.

Тек жасына сәйкес арнайы жасалған оқыту ойындары мен қосымшаларды қолданыңыз.

Экран алдында өткізілетін уақытты тәулігіне ең көп дегенде 30 минутпен шектеңіз.

Белгісіз сілтемелерге басуға және чаттарға қатысуға тыйым салыңыз.

Құрылғылар үнемі көз алдында болсын — сонда сіз бала не қарап жатқанын көре аласыз.

Бастауыш мектеп (6–11 жас)

Не өзгереді:

Балалар интернетті оқу және қарым-қатынас үшін қолдана бастайды.

Ойындарға, видеоларға, әлеуметтік желілерге қызығушылық артады.

Қауіпті немесе орынсыз контентке тап болу қаупі артады.

Не істеу керек:

Ұсыныстар:

Бірге отырып рұқсат етілген сайттар мен қолданбалардың тізімін құрыңыз.

Барлық құрылғыға ата-аналық бақылау орнатыңыз. Қарапайым тілмен түсіндіріңіз: жеке ақпаратты (мекенжай, мектеп, телефон) жариялауға болмайды.

Бейтаныс адамдардан келген сілтемелерге өтпеуді, рұқсатсыз ештеңе жүктемеуді үйретіңіз.

Үнемі сөйлесіп тұрыңыз: интернеттегі қызықтар мен жаңалықтарды сұраңыз.

Мессенджерлер мен әлеуметтік желілерді тек балаларға арналған платформалармен шектеңіз.

Басқаларға құрметпен қарауды үйретіңіз — ешкімді ренжітпеу және мазақ етпеу керектігін түсіндіріңіз.

Орта және жоғары сынып оқушылары(12–18 жас)

Ерекшеліктер:

Бала әлеуметтік желілерді, мессенджерлерді және онлайн ойындарды белсенді пайдаланады. Желідегі жеке таныстықтар мен жеке өмірге қызығушылық артады.

Кибербуллинг, алаяқтық және зиянды контенттің әсер ету қаупі бар.

Қазақстан Республикасының заңдары мен талаптарын сақтау маңызды.

Не істеу керек:

Отбасылық ережелерді енгізіңіз: құрылғыларды қайда және қанша уақыт қолдануға болатынын нақты анықтаңыз.

Құрылғыларды жатын бөлмеде қараусыз қалдырмаңыз.

Жеке мәліметтер мен фотоларды келісімсіз жариялаудың қауіпті екенін түсіндіріңіз.

Тыйым салынған контентті (есірткі, экстремизм) тарату жауапкершілігі туралы хабарлаңыз — бұл қылмыс!

Жасөспірімнен желідегі таныстары туралы ақпарат беруді сұраңыз.

Бірге отырып, интернет-достар мен таныстар тізімін жасаңыз.

Фильтрлер мен ата-аналық бақылау бағдарламаларын қолданыңыз, бірақ толық бақылау емес — сенім маңызды екенін ұмытпаңыз.

Әдеп, кибербуллинг және желідегі қысымнан қалай қорғану туралы сөйлесіңіз.

Интернеттегі қаржылық әрекеттерді (сатып алулар, жазылымдар) бақылауда ұстаңыз.

Қорытынды

Интернет — білім алу, даму және қарым-қатынас үшін күшті құрал. Бірақ оның артында жауапкершіліктің де бар екенін ұмытпаған жөн — ата-аналарға да, балаларға да.

Интернетте тыйым салынған контентті тарату — ауыр қылмыс, оның салдары бүкіл отбасыға әсер етуі мүмкін.

Қазақстанда есірткі, терроризм және экстремизмді насихаттау қатаң тыйым салынған және оған қарсы қатал заң бар.

Ең бастысы — үйде сенім атмосферасын құрыңыз, бала кез-келген қиындықпен сізге еркін жүгіне алатынын білуі керек. Оған интернетті ақылмен қолдануды үйретіңіз, үлгі көрсетіп, әрдайым қасында болыңыз.

Ата-аналарға арналған кеңестер

Балалармен бірге киберқауіпсіздік туралы оқыту видеолары мен мультфильмдерді қараңыз. Барлық отбасы үшін құрылғылар мен интернетті қолданудың анық және әділ ережелерін орнатыңыз.

Баланы екі факторлы аутентификацияны қосуға, антивирусты пайдалануға және құпиялық баптауларын реттеуге үйретіңіз.

Бақылаңыз, бірақ жеке кеңістікті бұзбаңыз — сенімділікті сақтау маңызды.

Жасөспірімдермен заңды сақтаудың маңыздылығы және интернеттегі жауапкершілік туралы сөйлесіңіз. Өз мінез-құлқыңызға назар аударыңыз: балалар ата-анаға қарап үйренеді, сондықтан смартфон мен компьютер алдындағы уақытты азайтыңыз.

Егер баланың күмәнді мінез-құлқын байқасаңыз — назарсыз қалдырмаңыз, мамандарға жүгініңіз.

[Қосымша ақпарат мақалада](#)